

Rasspecifik avelsstrategi för - *Isländsk Fårhund* -

Fastställd av SKK år 2025

Ingår i Svenska Kennelklubbens organisation

Innehåll

Inledning	3
Regler och rekommendationer för uppfödare och hanhundsägare.....	3
Historik.....	5
Population.....	11
Nuläge.....	11
Långsiktiga mål	20
Kortsiktiga mål.....	21
Handlingsplaner.....	21
Funktionsegenskaper.....	22
Nuläge.....	24
Långsiktiga mål	24
Kortsiktiga mål	25
Handlingsplaner.....	25
Vardagsmentalitet	26
Nuläge.....	26
Långsiktiga mål	29
Kortsiktiga mål.....	29
Handlingsplaner.....	29
Hälsa.....	30
Nuläge - HD.....	31
Nuläge - katarakt	34
Långsiktiga mål	37
Kortsiktiga mål.....	37
Handlingsplaner.....	38
Exteriör.....	38
Nuläge.....	38
Långsiktiga mål	40
Kortsiktiga mål.....	40
Handlingsplaner - prioriteringar	41
Handlingsplaner för rasklubben.....	41
Källförteckning	42
Bilagor	42

Inledning

På Svenska Kennelklubbens kennelfullmäktige 2001 togs beslutet att varje hundras skall ha en rasanpassad avelstrategi, RAS, som är framtagen av ras- och specialklubb och fastställd av Svenska Kennelklubbens avelskommitté. Den rasanpassade avelsstrategin är Svenska Isländsk Fårhundklubbens (SIFK) handlingsplan där klubben presenterar de avelsmål som är högst prioriterade under nästkommande femårsperiod.

Arbetet med revideringen startade hösten 2022 av SIFK:s avelskommitté. Kommittén har bestått av May Britt Sannerholt, Ulrika Söderberg och (Jenny Hellman till juli 2024). Under åren 2023 och 2024 har gruppen genomfört nio digitala uppfödarträffar för uppfödare, hanhunds-ägare och medlemmar med intresse för avel. Kommittén har redovisat uppdaterade resultat och visat utvecklingen i rasen över tid.

Syftet med de digitala träffarna har varit att nå och intressera så många medlemmar som möjligt samt skapa ett rum för dialog, reflektion och diskussion för att nå en gemensam nivå för avelsrekommendationer och en handlingsplan för nästa femårsperiod. Efter varje digital träff har deltagarna fått minnesanteckningar från träffen.

Regler och rekommendationer för uppfödare och hanhundsägare

Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar uppfödare och hanhundsägare följande:

- ✚ Hundägare och uppfödare rekommenderas att vallanlagstesta sina hundar med FCI:s Natural Herding Aptitud Test - Traditional Style (NHAT-TS), företrädesvis i åldern 9 – 24 månader. Hunden ska vara minst nio månader gammal. Ingen övre åldersgräns finns.
- ✚ Hundägare och uppfödare rekommenderas att mentalbeskriva sina hundar företrädesvis i åldern 12 - 24 månader. Hund som mentalbeskrivs skall vara minst 12 månader gammal. Ingen övre åldersgräns finns.
- ✚ SIFK skall motverka risker för att snabbt förlora genetisk variation genom att hålla inavelsgraden under 2,5 %-nivån beräknat på fem generationer.
- ✚ Uppfödare och hanhundsägare skall sträva mot att antalet avkommor efter en enskild hane är högst 20 valpar eller 4 kullar under dennes livstid som avelshund.
- ✚ Uppfödare och hanhundsägare skall sträva mot att hanar under 5 år endast får producera 10 valpar eller två kullar. Efter 5 års ålder kan hanarna åter användas i avel för ytterligare 10 valpar eller två kullar.
- ✚ Uppfödare skall sträva mot obesläktade avelskombinationer. Rekommendationen är att avstå avelskombinationer där en och samma hund förekommer på båda sidor i föräldrarnas fem-generations stamtavla.

- ✚ Uppfödare skall sträva mot att endast använda hanhund/tik i avel tidigast vid den ålder då hunden uppvisar en vuxen individs fysiska mognad och beteende. Den isländska fårhunden anses uppnå denna ålder när den är kring 3 års ålder.
- ✚ Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar att HD-status är **A eller B** för hundar som skall användas i avel.
- ✚ Hundar med **HD-status C** accepteras användas i avel. Svenska Isländsk Fårhundklubben har beslutat göra denna öppning för att inte viktig genetisk variation i rasen ska gå förlorad. Vid avel med ett föräldradjur med HD-status C bör det andra föräldradjuret ha HD-status A.
- ✚ Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar att ögonlysningresultatet är **”visar inga tecken på ärftlig sjukdom”** för hundar som skall användas i avel.

Övergripande avelsmål för rasen

Svenska Isländsk Fårhundklubbens (SIFK) övergripande mål är att väcka intresse för och främja avel av bruksmässigt, sunda, mentalt och exteriört goda hundar. I målet ingår också att bevara rasens specifika egenskaper som gårds- och vallhund i enlighet med rasstandarden för isländsk fårhund samt med beaktande av rasens FCI-tillhörighet i grupp 5/sektion 3, som gårds- och vallande spets.

Med sunda hundar menas hundar i normalt hull, med god muskulär kondition och klar blick. Attityden skall vara vaken, livlig och nyfiken. Hundarna skall vara konstruerade för sitt ändamål som gårds- och vallande spetsar samt ha en mentalitet anpassad till rasens arbetsuppgifter.

Svenska Isländsk Fårhundklubben vill uppmuntra till avel av livliga, självsäkra, nyfikna, lekfulla och modiga hundar med ett intelligent och glatt samt vänligt och milt uttryck. Den isländska fårhunden skall vara en hårdig, uthållig och en smidig vallhund som med sin avståndssyn och uppmärksamhet är synnerligen användbar för att flytta djurflockar och för att finna enstaka djur som trycker bakom lavablock eller gömmer sig i håligheter i terrängen. Den isländska fårhundens vaksamhet och skall gör den till en ypperlig varnande vakthund som inte får vara aggressiv. Den skall varna när främlingar är i antågande. Inte för att uppmärksamma ett hot utan för att förbereda ett besök.

Med exteriört goda hundar menas typmässigt goda hundar. Begreppet typ avser summan av de detaljer som tillsammans utgör rasen isländsk fårhund och som klart skiljer den från varje annan ras. Den isländska fårhunden är en normalkonstruerad rektangulär spets. Svansen skall vara ringlad men kan i avslappnat tillstånd, när hunden inte är i rörelse bäras hängande. Två pälslängder och flera färger förekommer inom rasen. Hundens livaktiga och aldrig ängsliga sätt, avspeglas i huvudet genom ett alert, tillitsfullt och milt, ofta leende uttryck. Könsprägeln skall vara tydlig. En rasdetalj är bakbenssporrarna som önskas dubbla. Den isländska fårhundens allmänna intresse för omgivningen skall också märkas i mötet med människor. Detta beskrivs mer detaljerat, tillsammans med helhet och bakgrund, i rasstandarden för isländsk fårhund.

Rasens utveckling grundas på uppfödarnas val av avelsdjur samt på den användning som dessa får. Genetisk mångfald är en förutsättning för rasens möjlighet att fortleva. Därför skall aveln vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet och funktion eller tömmer rasen på genetisk variation.

Svenska Isländsk Fårhundklubben uppmuntrar till och verkar för att utveckla det internationella samarbetet inom Icelandic Sheepdog International Cooperation (ISIC).

För att få en tydligare helhetsbild av rasen, önskar Svenska Isländsk Fårhundklubben ett fylligare statistiskt underlag beträffande rasens mentalitet och vallanlag. SIFK vill därför uppmuntra uppfödare och hundägare att låta sina hundar genomgå Beteende- och personlighetsbeskrivning Hund (BPH) eller Mentalbeskrivning Hund (MH) samt vallanlagstestet, FCI:s Natural Herding Aptitude Test, Traditional Style (NHAT).

Historik

Den isländska fårhunden är Islands enda nationalras. I Sverige har den också gått under namnet isländsk spets fram till att rasen fick sitt nuvarande namn.

Under perioden 870 – 930 kallad "Landnamstiden" befolkades Island av norska stormän som i vissa fall flydde från den framväxande norska kungamakten. De bosatte sig på enskilda gårdar och inte i byar som vi är mer vana vid i Sverige. Eftersom klimatet inte lämpade sig för jordbruk, annat än i begränsad utsträckning blev boskapskötsel och fiske grunden för fortsatt liv. Politiskt kännetecknades Island länge av fejder mellan stormannasläkter samtidigt som det norska inflytandet växte. Island blev alltmer beroende av handel med Bergen och på 1100-talet inordnades kyrkan av ärkebiskopen i Nidaros. På 1200-talet underkastade sig alltinget Norges kung och hundra år senare följde Island med Norge in i union med Danmark.

På 1400-talet var det engelska handelsinflytandet stort medan kontakterna med Norge blev mindre viktiga. Allt eftersom knöts Island allt hårdare till Danmark och handeln på Island blev ett danskt monopol.

Allt sedan de första bosättarna kom till Island har människor tagit med sig sin boskap och sina hundar dit de flyttade. Det är också högst troligt att handelsmän tog med sig hundar hem till Island från sina resor i första hand från Skandinavien, Danmark och Storbritannien. År 1901 blev det dock förbjudet att importera djur till Island.

Epidemier, hungersnöd och naturkatastrofer har genom tiderna gjort livet mycket svårt på Island vilket resulterade i en tålig och uthärdlig hund. Antalet levande hundar har varierat mycket. På Olaf Tryggvarssons (kung av Norge 995–1000) tid drabbades Island av hungersnöd som fick allvarliga konsekvenser för bland annat hundarna. För att maten skulle räcka fick de som höll hundar i ett så stort antal att många män kunde leva på samma mat ta livet av dem och endast spara några enskilda individer. Maten skulle i första hand räcka till människorna.

Historiskt sett på Island, har synen på hunden varierat, ibland var de hatade och ibland älskade. I ett resebrev från 1600-talet berättar en dansk forskare att hundarna är till så stor glädje för invånarna, att man knappt ser någon utan sällskap av en hund. Ett par hundra år senare berättar en annan dansk att de trots sin nytta också för med sig skada. Hundarna agerar nu värd för många olika varianter av inälvparasiter vilkas avkommor kan vidareföras till människor och andra djur. Dessa orsakar sjukdomar hos får och leversjukdom hos människor. Sjukdomarna är så utbredd att var fjortonde individ lider av det. Den sprids huvudsakligen på grund av att människor lever under fattiga levnadsvillkor samtidigt som antalet hundar är mycket högt.

Under mitten av 1800-talet reduceras antalet hundar avsevärt efter en epidemi och det sägs att värdet av en hund stiger till priset av en ko eller ett par får. Hundar som överlevde epidemin finns nu endas på väldigt otillgängliga och isolerade platser.

Efter problemen med inälvparasiter faller populariteten för hunden när hygien tas på mer allvar och när bönderna börjar se sig om efter nya hundar riktar de sitt intresse mot hundar utanför Island. De börjar importera vallhundar för att pröva deras vallningsförmåga och för att jämföra den med den inhemska hundens förmågor.

Hundens låga popularitet håll i sig ända in på 1900-talet och som så ofta behövs det någon annan för att se saker med nya ögon. I detta fall hjälpte det att öppna islänningarnas egna ögon för den egna hundrasens kvalitéer.

Engelsmannen, Mark Watson besökte Island av flera orsaker mellan 1930 och 1970. Han var mycket intresserad av Islands natur och klimat samt dess kultur. Watson återkom många gånger till Island. Hunden upptäckte han när han besökte gårdarna på sina resor runt om på ön. Han fattade ett stort intresse för hunden som han såg som en del av den isländska kulturen. Den var däremot inte särskilt vanlig och på sina resor runt om på ön började han leta reda på bra individer med syftet att i framtiden använda dem i avel.

På 50-talet valde han ut några av de bästa individerna han hade hittat för att ta dem med till Kalifornien dit han hade flyttat. Vetskapen om att Watson planerade för att exportera hundar från Island satte fart på några islänningar. De hade börjat få upp ögonen för att de var lite mer än bara hundar och de började förstå att deras egen hundras faktiskt var på väg att försvinna, därför att ingen hade brytt sig särskilt mycket om den på länge och att några av de bästa

individerna var på väg ut ur landet. Det var först när islänningarna förstod att några av landets bästa hundar var på väg att lämna landet som folk började agera och som då resulterade i ett samarbete med Mark Watson. Watson var en stor islandsvän och gemensamt startade han och några få islandhudentusiaster en liten avel med en handfull utvalda individer på Island.

Detta var början till att några hundintresserade människor några år senare möttes och bildade Islands Kennelklubb (Hundaræktarfélag Íslands). Klubben bildades 1969 med huvuduppgiften att bevara den isländska fårhunden. Ambitionen beträffande den isländska fårhunden var att få stöd från Islands regering, Alltinget för bevarandet av rasen som Islands enda egna hundras och en del av Islands kulturarv.

I Sverige

De första isländska fårhundarna kom till Sverige på 1970-talet. Dessa hundar fick aldrig några avkommor. Hundarna som sedan kom att bli grunden för den svenska aveln kom från Norge i början av 1980-talet och 1985 föddes de första valparna hos två olika uppfödare, en på västkusten och en i Värmland.

Samma år registrerade Svenska Kennelklubben den första importen från Island, en hane som kom till Roslagen. Under stora delar av 80-talet kom nästan alla hundar från Norge. Närheten till Norge i kombination med enkla importbestämmelser och att rasen redan fanns där gjorde det naturligt och betydligt enklare att söka individer i Norge jämfört med Island.

Under senare delen av 80-talet registrerades ytterligare några importörer från Island som alla bidrog till den svenska aveln.

Under senare delen av 80-talet träffades folk med isländsk fårhund på hundutställningar runt om i landet och med utgångspunkt i samma intresse var det självklart att man pratade hund. Hundarna var inte så många till antalet och det var lätt att hålla ordning på var hundarna bodde.

I april 1990 samlades en för den tiden stor grupp isländsk fårhundsägare och hundar i samband med länsklubbsutställningen i Västerås. Där beslutades det att bilda en interimsstyrelse som fick i uppdrag att under ett år förbereda för bildande av en rasklubb för rasen. Ett år senare träffades de igen i Västerås och bildade Islandshunden - Sverige, rasklubb för isländsk fårhund och den första rasklubben utanför Island. Vid denna tid ingick klubben i Specialklubben för Spetsar och Dvärghundar (SSD). I dag är klubben sedan 2001 egen specialklubb och i samband med övergången till specialklubb ändrade klubben namn till Svenska Isländsk Fårhundklubben.

Internationellt samarbete

Icelandic Sheepdog International Cooperation - ISIC

Under 1990-talets första år fanns en påtaglig risk för splittring i arbetet runt den isländska fårhunden på Island. Det var förstås inget som hundarna tog notis om och som i många sammanhang, handlade det om människor som inte kunde komma överens. En utbrytarklubb bildades utanför Islands Kennelklubb, Hundaræktafélag Íslands (HRFÍ) hundorganisation och började registrera hundar vid sidan av den registrering som HRFÍ, hade ansvarat för sedan 1969.

En stor risk för splittring mellan både människor och därmed hundar i ”två olika stammar beroende på ägare”, förelåg alltså.

Ungefär under samma period, när denna ”uppdelning av människor/hund” riskerade att begränsa antalet avelsdjur tillsatte alltinget en kommitté i syfte att utreda rasens bevarande som ett av Islands kulturarv. I kommittén ingick förutom en representant för HRFÍ också en representant från utbrytarklubben.

För att uppdatera informationen kring rasen och därigenom ge kommittén chans att komma överens, kontaktade HRFÍ:s dåvarande ordförande, Guðrún Ragnars Guðjohnsen, en ledamot från den svenska rasklubben, Hans-Åke Sperne för att få hjälp samt inhämta information om antalet isländska fårhundar utanför Island. Under en intensiv jul- och nyårshelg 1995 – 1996, införskaffades adekvat rasinformation från sju länders officiella rasklubbar/rasrepresentanter. För att ytterligare stärka kommitténs underlag, inför betänkandet, föreslog HRFÍ också att den svenska genetikern Per-Erik Sundgren skulle inbjudas för att informera om avel i små populationer vilket var fallet för isländska fårhundar på Island.

Med anledning av att populationen visade sig vara mycket större utanför Island samt Sundgrens kunskapsbidrag till att bedriva avel i små populationer, förändrades kommitténs uppfattning om rasens utgångsläge på ett sådant sätt att betänkandet kunde justeras och undertecknas också av HRFÍ.

Den intensitet som skett under slutet av 1995 och början av 1996 fortsatte sedan av bara farten och redan sommaren 1996 arrangerade Islandshunden – Sverige, i nära samarbete med Islands Kennelklubb (HRFÍ) och den isländska rasklubben (Deíld Íslenska Fjárhundsins, DÍF), det första internationella seminariet för isländsk fårhund i Bjuv.

Detta var starten till samarbetsorganet Icelandic Sheepdog International Cooperation (ISIC). Avsikten var att stötta Island i bevarandet av den lilla populationen av isländska fårhundar på Island och i världen. Det bästa sättet för det var och är genom samverkan. HRFÍ som initierade samarbetet tillsammans med den svenska rasklubben, såg en risk i att de länder där rasen fanns skulle bygga sin framtida avel på alltför smala nationellt betingade avelsbaser med åtföljande nationella ”modeller” av rasen.

Vid samarbetets början innefattade det sju länder, länder där avel med isländsk fårhund bedrevs i nämnvärd omfattning. Det var Island, Danmark, Sverige, Norge, Finland, Nederländerna och Tyskland. Senare har USA, Schweiz och Österrike tillkommit sedan även Frankrike och Belgien. Kanada var under några år delaktiga men inte medlem. När samarbetet började, visade det sig att den största populationen av isländsk fårhund fanns i Danmark som hade ca. 3 – 4 gånger så många levande individer som Island. Å andra sidan hade Island alla blodslinjer.

Huvudmålsättningen med samarbetet är att på olika sätt bibehålla och förvalta den lilla genetiska variationen i rasen och motverka nationella varianter. Det skall bland annat ske genom gemensamma rekommendationer för avel, insamlande och utbyte av officiella resultat och statistik. Informationsutbytet ligger till grund för utvärdering och skall bygga på så likartade grunder som möjligt oavsett land. Utvärderingen sker utifrån fem kriterier; population (där i ingår genetisk variation), funktion (vakt- och vallningsförmåga), mentalitet, hälsa och exteriör.

Redan vid det första ISIC-seminariet i Bjuv 1996, utsågs en tremannakommitté för att garantera återkommande seminarier, Icelandic Sheepdog International Executive Committee (ISIC/exec.). Samarbetet är organiserat så att man träffas en helg per år och seminarierna hålls på engelska. Seminariedelegaterna kan också genom seminariebeslut, ge ISIC/exec. i uppdrag att i vissa särskilda fall, föra ISIC:s talan utåt.

Delegaterna till seminarierna består av två representanter från varje lands officiella ras/specialklubb, dels vanligtvis ordförande i respektive lands rasklubb, dels en representant från respektive klubbs avelskommitté. Under seminarierna har man delat in representanterna i två olika grupper; dels en "ordförandegrupp" som diskuterar övergripande samarbets- och organisationsfrågor, dels en "avelskommittégrupp" som diskuterar avelsfrågor specifikt. Sedan återsamlas man för gemensam diskussion. Beslut tas i ordförandegruppen.

Vid de flesta seminarier har värdlandet finansierat en gästföreläsare som presenterat forskningsresultat, framför allt inom avels- och genetikområdet. Vid seminarierna har vanligtvis hela värdlandets klubbstyrelse deltagit. Detta för att vidga kännedomen om samarbetets huvudsakliga riktning och ambition (återväxt) samt för att hjälpa till med seminariernas praktiska genomförande.

Vid sidan av alla angelägenheter som gäller för den lilla populationen, har omfattande samarbete hållits kring genetisk variation, hälsofrågor, mentalitet (mentalbeskrivningar), vallning (vallanlagsbeskrivning/test) och exteriör (utställning).

Varje år lämnar varje klubb en årlig rapport enligt en gemensam mall till övriga länder inför det årliga seminariet. Utöver den årliga rapporten har klubbarna kommit överens om att informera varandra löpande om särskilda risksignaler.

Det internationella samarbetet har varit mycket positivt för rasen. Det har lett till större medvetenhet om den lilla avelsbasen. Inavelsökningen beräknat på 5 generationer har sjunkit och den genetiska variationen i ländernas populationer har fått större utspridning tack vare större utbyte av hundar/avelsdjur. I den totala isländsk fårhundspopulationen har den genetiska variationen dock minskat.

En satsning på att skapa gemensamma utvärderingsformer för mentalitet (Mentalbeskrivning Hund, MH) beslutades på seminariet 1997. Beslut har senare fattats kring gemensamt datautbyte för bland annat beräkning av släktskapsgrad. Detta är av värde vid val av avelsdjur över landgränserna.

Så efter nära 20 år av samarbete lyckades ISIC nå målet 2013 med att upprätta en internetbaserad databas (ISIC:s databas) som skulle finnas tillgänglig för alla. Det blev möjligt genom tidigare ordförande i DÍF, Gudni Ágústsson och tre medstundeters examensarbete i datavetenskap vid Reykjavíks Universitet år 2013.

På seminariet 2019 på Island togs nästa steg. Det innebar anslutning till det internetbaserade dataprogrammet Dogs Global. Programmet beräknar viktig information kring släktskap och inavelsgrad beräknat ända tillbaka till rasens kända "founders" (starthundar). Ett annat verktyg i programmet är möjligheten att beräkna "mean kinship" vilket ger svar på vilka individer som är mindre i släkt än genomsnittet för rasen och som bidrar till att minska takten av förlorad genetisk variation i rasen. Ytterligare ett viktigt verktyg är att följa hanars användning i aveln och minska risken för överanvändning av avelsdjur.

Historiskt har samarbetet lyckats sammanställa data över den totala internationella populationen fullständigt tre gånger. Den första skedde i samband med ett examensarbete som biologistuderande och islandshundsentusiasten, Pieter Oliehoek gjorde vid universitetet i Wageningen, Nederländerna år 1999. Examensarbetet, *"Inbreeding, Effective Population Size, Mean Kinship and Cluster Analysis in the Icelandic Sheepdog as a Small Population"* presenterade Pieter på ett internationellt uppfödarmöte i Uppsala år 2000 där förutom Pieter också Per-Erik Sundgren var inbjuden.

Andra gången var i samband med ISIC:s 10 års jubileum i Danmark där Per-Erik Sundgren i samband med jubileet inbjöds att redovisa tio års arbete utifrån gemensamt samlade data.

Tredje gången var vid ISIC-seminariet på Island 2019 där Pieter Oliehoek (grundare av Dogs Global) var inbjuden för att inleda ett samarbete med Dogs Global samt hålla en föreläsning om genetisk mångfald, avel i praxis, mean kinship och Dogs Global.

I januari 2023 sade Dogs Global upp avtalet. Orsaken var att avtalet så som det var utformat inte fungerade och det bästa för båda parter var att säga upp det. På det internationella seminariet i Sverige samma år tog ordförandegruppen beslutet att fortsätta utveckla ISIC:s databas och klubbar/länder som önskar fortsätta med Dogs Global gör det. Alla förväntas dock att fortsätta uppdatera ISIC:s databas enligt samarbetets stadgar "Rules of Procedures".

Efter många år av internationellt arbete kan vi konstatera:

Det är svårt att få en stor och komplicerad databas med data från olika länder att fungera på ideell basis. Förhoppningen och engagemanget finns ändå kvar att det skall lyckas.

Antal registrerade hundar per år inom länderna i det internationella samarbetet (ISIC)

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Island	132	136	105	134	145	130	169	254	185	180
Danmark	111	107	172	147	209	132	158	248	149	104
Norge	16	35	22	34	25	30	31	37	41	48
Sverige	67	76	63	75	78	95	103	135	96	121
Finland	64	40	57	40	51	71	87	100	83	69
Tyskland	92	89	81	110	103	77	93	121	86	69
Nederländerna	74	83	76	80	69	94	119	88	83	85
Schweiz	20	21	23	19	25	7	11	3	7	-
Österrike	10	14	12	26	10	5	24	27	22	32
USA	129	155	127	131	135	196	131	190	170	140
Frankrike	47	96	93	114	126	111	138	117	128	81
Belgien	6	20	19	25	35	42	15	34	24	-

Källa: Ländernas rapporter till Icelandic Sheepdog International Cooperation:s seminarium

Population

Nuläge

Populationsstorlek, registreringsiffror

Den svenska populationen består av ungefär 1200 levande individer.

Innan SKK började redovisa import i Avelsdata 2004 kände klubben till 63 importörer från 1982 – 2003. Importörerna kom från Norge (35), Island (26), Finland (1) och Nederländerna (1).

I SKK:s Avelsdata finns 106 importörer redovisade mellan 2004 – 2024. Importörerna är från: Island (49), Danmark (17), Norge (14), Finland (4), Nederländerna (4), Polen (3), Tyskland (2), Schweiz (1) och Frankrike (1).

Huvudsakligen kommer importörerna till Sverige från Island och Norge, vilket har sin naturliga orsak i att det tidigare var enklare att importera från dessa länder. Det finns inget krav på rabiesvaccin från Norge och före 2005 heller inget krav från Island. Från 2005 infördes krav på rabiesvaccin också från Island.

Antal registrerade isländska fårhundar åren 2015 – 2024

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tikar (varav import)	36 (4)	27 (3)	46 (4)	40 (5)	46 (3)	50 (2)	72 (1)	52 (4)	63 (5)	46 (2)
Hanar (varav import)	40 (3)	36 (4)	29 (3)	38 (3)	49 (1)	53 (2)	63 (2)	44 (0)	58 (3)	46 (0)
Totalt (varav import)	76 (7)	63 (7)	75 (7)	78 (8)	95 (4)	103 (4)	135 (3)	96 (4)	121 (8)	92 (2)

Källa: SKK:s Avelsdata

Trend under åren 2000 – 2024

Källa: SKK:s Avelsdata

Antal registreringar (importer inom parentes) – 10-årsperioder

Tidsperiod	Antal registreringar (importer)
1982 – 1989	113 (16)
1990 – 1999	738 (37)
2000 – 2009	954 (39)
2010 – 2019	812 (56)
2020 – 2024	547 (21)
Totalt	3 164 (169)

Källa: SKK:s Avelsdata och Dogs Global

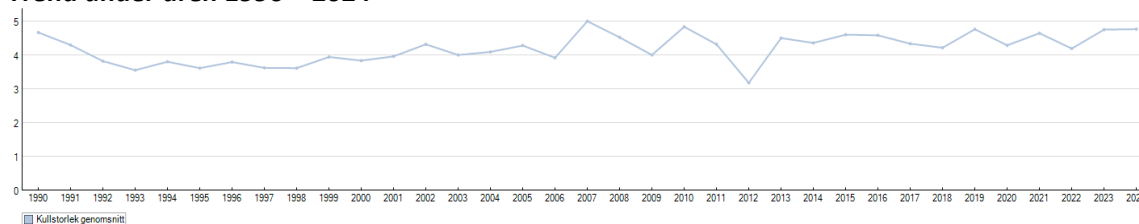
Genomsnittlig kullstorlek

Den årliga genomsnittliga kullstorleken har under de senaste tjugo åren varit som lägst 3,2 och som högst 5,0 valpar per kull. Den högsta genomsnittet kom 2007. Ett resultat som bättre borde motsvara rasens normala kullstorlek.

Genomsnittlig kullstorlek och antal kullar, 2015 – 2024

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kullstorlek	4,6	4,6	4,3	4,2	4,8	4,3	4,6	4,2	4,8	4,8
Antal kullar	15	12	18	14	21	21	31	21	24	17

Källa: SKK:s Avelsdata

Trend under åren 1990 – 2024

Källa: SKK:s Avelsdata

Genomsnittlig kullstorlek – 10-årsperioder

Tidsperiod	Genomsnittlig kullstorlek
1990 – 1999	4,0
2000 – 2009	4,1
2010 – 2019	4,4
2020 – 2024	4,5

Källa: SKK:s Avelsdata och LatHunden

Inavelstrend (inavelsökning), fördelning parningar

Inavelsgraden mäts i procent. Den anger sannolikheten att identiska anlag förekommer i dubbel uppsättning hos en individ. Det är ett genomsnittsvärde och kan aldrig fastställas exakt för en enskild individ. Vid en parning blir inavelsgraden hos avkomman hälften av de parade individernas släktskap.

I en liten population är det särskilt viktigt att undvika inavel. För att minska risken för ökat släktskap i rasen bör många olika individer från olika familjer användas i avel. Inavelsgraden i populationen bör inte överstiga 2,5 % beräknat på fem generationer. Nivån på maximalt 2,5 % är för att minimera risken för när släktskapsavel och att defekter med autosomal recessiv nedärvning dyker upp.

En genomsnittlig inavel på 2,5 % beräknad på fem generationer motsvarar en genomsnittlig inavelsökning per generation på 0,5 %.

Rasens genomsnittliga inavelsgrad 2014 – 2023 (beräknat tillbaka till founders)

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inavelsgrad	25,1 %	24,6 %	24,3 %	25,2 %	22,8 %	23,8 %	23,6 %	23,9 %	23,5 %	23,2 %

Källa: Dogs Global

Dogs Global beräknar individens inavel på stamtavleanalyser ända tillbaka till rasens founders (starthundar). Beräkningarna gjorda på isländsk fårhund visar på höga släktskapsgrader men dessa bör inte jämföras med andra inavelsberäkningar beräknade på ett begränsat antal generationer.

I slutet på 1990-talet gjorde Pieter Oliehoek, Nederländerna den första inavelsberäkningen baserad på stamtavleanalyser i samband med hans examensarbete till biolog på universitetet i Utrecht (*"Inbreeding, Effective Population Size, Mean Kinship and Cluster Analysis in the Icelandic Sheepdog as a Small Population"*).

Det han gjorde var att dela upp samtliga då levande hundar i olika familjegrupper genom att beräkna genomsnittliga släktskap för varje hund med alla övriga hundar (eng. "kinship"). Efter hand utfördes beräkningarna på allt högre släktskapsnivåer. Hundar som är närmast i släkt bildar grupper, så kallade "kluster" och ju högre släktskapsnivå desto fler kluster uppstår (eng. "Cluster Analysis"). Pieter valde att stoppa beräkningarna vid en släktskapsnivå på 23 % (ungefär halvsyskonnivå) och då utkristalliserades 35 familjegrupper. Det intressanta var att de två största grupperna utgjorde 50 % respektive 20 %, d v s tillsammans totalt 70 % av hela den då levande populationen.

Founders

I examensarbetet presenterade Pieter också vilka så kallade founders (starthundar) som aveln utgått ifrån. Beräkningarna visade att den totala populationen isländska fårhundar beräknades utgå från 23 hundar. Av dessa visade beräkningarna att 80 % av den totala populationen härstammar från tre founders (Pollý fra Keldum (32 %), Klói fra Sellátrum (31 %) och Jobbi I frá Grafningi (18 %)). Särskilt noterbart är att de två första, Polly och Klói förekommer mycket

frekventa i de flesta hundars stamtavlorna. Några andra founders är å andra sidan extremt ovanliga och mycket litet representerade i populationen.

Några "founders" från Tyskland registrerades så sent som på 80-talet. Att betrakta dessa som founders kanske är mer tveksamt, eftersom de mycket väl kan ha en "vanlig" om än okänd, härstamning. Antalet founders är således troligen något färre än 23.

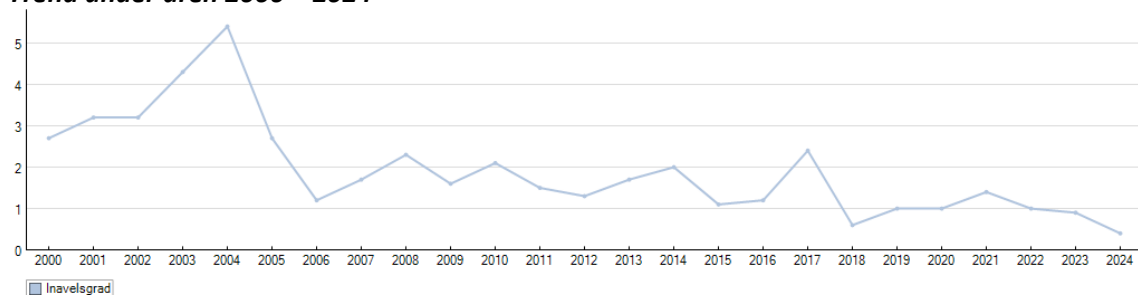
I samband med nya beräkningar 2019 av den totala internationella populationen uppskattas den genetiska variationen uppgå en nivå motsvarande 3 – 4 hundar.

Rasens genomsnittliga inavelsökning per generation, 2015 – 2024

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Inavelsökning	1,1 %	1,2 %	2,4 %	0,6 %	1,0 %	1,0 %	1,4 %	1,0 %	0,9 %	0,4 %

Källa: SKK:s Avelsdata

Trend under åren 2000 – 2024

Källa: SKK:s Avelsdata

Den högsta genomsnittliga inavelsökning per generation efter 1990 mättes 1991 till 14,7 %. Fyra år senare hade nivån minskat till 6,2 %. Sedan dess har inavelsökningen fortsatt att minska. De senaste fem åren, 2019 – 2024 har inavelsökningen minskat ytterligare, 2024 slutade på 0,4 %.

Antal kullar födda, fördelade över parningens inavelsgrad i %, 2015 – 2024

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
< 6,25 % inavelsgrad	15	11	16	14	21	21	30	21	24	17
6,26 % – 12,49 % inavelsgrad	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
12,5 % – 24,99 % inavelsgrad	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
> 25 % inavelsgrad	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Källa: SKK:s Avelsdata

Hundar använda i avel, andelen hundar (%) i avel

Möjligheten till att bevara ärftlig variation är beroende av antalet han- och hondjur i avel och på vilket sätt de används. För att upprätthålla bred avelsbas (genetisk variation) är det viktigt att lika många hanar som tikar används i avel samtidigt.

Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar att ingen hanhund bör producera mer än 5 % av antalet hundar under hanens tid som aktiv avelshund. Beräkningen är gjort på ett års-genomsnitt av ungefär 100 registrerade valpar per år och 5 aktiva år i avel. Det motsvarar minst 20 hanar samtidigt i avel vilket endast har uppnåtts tre gånger under senaste 10-årsperioden.

Målet att nå upp till minst 20 hanar i avel samtidigt behöver skärpas och vidgade insatser behövs för att få fler hanar i avel. En insats är att minska antalet avkommor efter en hane till maximum 20 avkommor, alternativt 4 kullar i syfte att möjliggöra för att fler hanar används samt att minska risken för överanvändning.

Det maximala antalet barnbarn bör ungefär vara det dubbla antalet avkommor. För isländsk fårhund skulle det med ovanstående rekommendation motsvara 40 barnbarn.

I längden kommer dock det inte att räcka utan en hanhund bör som maximalt producera 2% av antalet valpar under sin livstid. Det ger högst 2 kullar, alternativt 10 avkommor.

Antal hundar använda i avel 2015 – 2024

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kullar	15	12	18	14	21	21	31	21	23	18
Tikar	15	12	18	14	21	20	29	21	24	18
Hanar	13	11	16	13	20	18	24	16	21	15

Källa: SKK:s Avelsdata

Det har under den senaste tioårsperiod i genomsnitt fötts 19 kullar per år. Under åren 2019–2023 har det producerat mellan 2021 och 2023 med ett toppår 2021 med 31 kullar. År 2024 minskade antalet till 18. I fördelningen av antalet hanar och tikar som används i avel är det fler tikar än hanar som går avel.

Andelen hundar använda i avel, födda 2012 – 2021

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totalt antal födda	58	81	62	73	60	86	62	103	92	146
Andel i avel	18,96 %	24,7 %	19,4 %	31,5 %	26,7 %	23,3 %	21,0 %	15,5 %	17,4 %	2,7 %
Antal tikar	6	12	8	11	8	14	7	12	11	2
Antal hanar	5	8	4	12	8	6	6	4	5	2

Källa: Dogs Global

Antalet hundar använda i avel, 10-årsperioder

Tidsperiod	Hanar	Tikar	Totalt	Totala andelen (av antal födda)
1982 – 1989	13	32	45	39,82 % (av 113 st)
1990 – 1999	71	125	196	25,58 % (av 766 st)
2000 – 2009	83	128	211	22,84 % (av 924 st)
2010 – 2019	66	97	163	20,73 % (av 786 st)

Källa: Dogs Global

Av alla hundar som fötts på 2000-talet är det knappt en fjärdedel som har använts i avel. Det innebär att drygt 75 % inte har använts. När få individer väljs finns det en markant risk att viktig genetisk variation går förlorad. Det finns också stor risk för att hundar som väljs tillhör några få familjer vilket bidrar till ökad dominans i populationen.

Det är viktigt att fler hundar från olika familjer användas i avel. Lika viktigt är att enstaka individers inverkan på populationen behöver hållas inom rekommendationerna för antal avkommor och barnbarn.

Antal föräldradjur fördelat på ålder vid första valpkull

Tidsperiod	Kön	0 – 6 månader	7 – 12 månader	13 – 18 månader	19 – 24 månader	2 – 3 år (%)	4 – 6 år (%)	> 7 år	Totalt
2000 – 2009	Tikar	0	0	1	4	63 (58,87 %)	36 (33,64 %)	3	107
	Hanar	0	2	6	6	36 (40,9 %)	32 (36,36 %)	6	88
2010 – 2019	Tikar	0	0	1	2	54 (56,25 %)	38 (39,58 %)	1	96
	Hanar	0	0	3	2	33 (40,74 %)	34 (41,9 %)	9	81
2020 – 2024	Tikar	0	1	0	2	45 (77,5 %)	9 (15,52 %)	1	58
	Hanar	0	1	1	2	13 (30,93 %)	18 (42,86 %)	7	42
Totalt		0	4	8	18	244	167	27	468

Källa: SKK:s Avelsdata

Under åren 2000 – 2009 var den vanligaste debutåldern för tikar 2 – 3 år (totalt 58,87 %) och under samma period var andelen för ålderskategorin ”4–6 år”, 33,64 %.

För perioden 2010 – 2019 tillhörde majoriteten av tikarna gruppen ”2 – 3 år” (totalt 56,25 %), något färre än perioden före. Andelen i ålderskategorin ”4–6 år” var 39,58 % under samma period. Tikarnas debutålder har höjts något i den senaste perioden jämfört med den tidigare.

Under perioden 2000 – 2009 var vanligaste debutålder för hanar 2–3 år (totalt 40,9 %), och i ålderskategorin ”4–6 år” var andelen 36,36 %.

För perioden 2010 – 2019 tillhörde majoriteten av hanarna gruppen ”2 – 3 år” (totalt 40,74 %). Andelen i ålderskategorin ”4 – 6 år” var 41,97 %. Av det kan man utläsa en liten förändring mot en högre debutålder under senaste perioden och en liten ökning i åldern 7 år och äldre.

Under 2000-talet har tre tikar och 13 hanar debuterat före 18 månaders ålder. Den mycket låga debutåldern för såväl hane som tik måste anses direkt olämplig. En tik får tidigast paras vid 18 månaders ålder enligt SKK:s Grundregler. SIFK:s rekommendation är att såväl tik som hane bör uppvisa en vuxen individs fysiska mognad och beteende. Den isländska fårhunden uppnår oftast en hög ålder och anses uppnå en vuxen individs fysiska mognad och beteende tidigast kring tre års ålder, hanar något senare än tikar.

SIFK vill starkt avråda från avel med individer yngre än två år. Det är knappast möjligt att göra en rättvis värdering av en individs förtjänster och brister om den är mycket ung. Det är särskilt viktigt

att hänsyn tas till den lilla avelsbasen i rasen, att individer som används i avel är utvärderade enligt rasklubbens rekommendationer för att säkerställa ett långt liv och att sunda, friska och rastypiska individer används i avel.

Antal avkommor och barnbarn - hanar

Reg. nr	Namn	Född år	Antal avkommor	Antal barnbarn
S38696/99	Ice tops Keipur	1999	45	170
S45761/97	Kersins Tappi	1996	54	151
S28573/2004	Drengur	2004	53	139
S20276/2006	Tellusdream Askur	2006	40	108
S54928/94	Yrar-Garpur	1994	34	108
S37675/2000	Pretty Prud's Keli	2000	19	102
SE37606/2012	Ástvinur Kátur Silfurgeisli	2012	20	98
S56336/97	Ullálvas Smari	1997	38	97
SE20738/2013	Tellusdream Islakkur	2013	28	97
S56239/2001	Ulvdalens Narfi	2001	24	89
S29301/2001	Gunnar fra Gull Lycklinum	1998	17	84
S34927/91	Iskristallens Spoi	1991	28	76
S14162/97	Ice tops Ulrik	1997	7	75
S13282/2004	Vaskurs Flíbbi Jakisson	2003	30	72
S38697/99	Ice tops Samur	1999	22	69
S29049/99	Pretty Prud's Jaki	1999	17	69
SE17086/2015	Kolsholts Strengur Vinarsson	2014	31	66
S27328/2008	Ástvinur Hamdir	2008	22	65
DK07814/93	Skovridergaardens Landi	1993	21	65
S43475/2005	Meester Ridge Gisle Viking	2005	31	63
SE54777/2010	Vestanvindur Atli Orrasson	2010	7	61
SE48577/2010	Konungsbergets Arnsteinn Vikingson	2010	21	59
S57106/91	Prickur	1991	14	58
S63495/2005	Ástvinur Fjalar	2005	18	58
S33051/96	Baldi	1996	31	57
S51958/96	Fieldworks Keldur	1996	9	51
SE36003/2010	Tellusdream Frosti	2010	29	49
SE32873/2013	Sveahestars Vinur	2013	36	28
SE16911/2016	Istindras Eifur	2016	37	24
SE35224/2017	Digur Kopiciecy Poland	2017	25	4
SE20193/2019	Vestanvindur Hrauni Tindsson	2019	38	-

Källa: SKK:s Avelsdata, Dogs Global och ISIC-dataprogram

Antal avkommor och barnbarn – tikar

Reg. nr	Namn	Född år	Antal avkommor	Antal barnbarn
S10371/96	Ullälvas Tibra	1995	20	115
S25345/94	Ullälvas Sota	1994	15	104
S50825/2000	Wadsteinas Rita	2003	17	93
S50825/2000	Bjartmars Sunna	2000	10	89
SE18244/2010	Losnabakken's Vilda Vikingsdottir	2009	13	86
S57216/92	Akka	1992	17	78
S19876/98	Skessu-Salka	1997	6	75
S48570/97	Ullälvas Sokka	1997	18	72
S53359/2001	Wadsteinas Snotra Tibrádottir	2001	10	69
S44533/94	Pretty-Prud's Ekkja	1994	12	66
S32495/2002	Ásta	2002	17	65
S39207/94	Heartseeker's Björk	1994	7	56
SE33992/2015	Vestanvindur Eyja Viljadottir	2015	26	53
S11789/2000	Fieldworks Stefmir	1999	9	51

Källa: SKK:s Avelsdata, Dogs Global och ISIC:s dataprogram

Hundarna ovan har alla producerat fler avkommor och/eller fler barnbarn än rekommenderat för rasen. Observera att rekommendationerna för såväl hane som tik fram till 2025 var maximum 5 kullar, alternativt 25 valpar och det dubbla antal barnbarn.

En "avelsmatador" är definitionen på varje individ som har fler avkommor eller fler barnbarn än rekommenderat maximumvärde. Hur stort bidrag en individ för vidare till tredje generation är svårt att förutspå. En individ kan ha många avkommor men om dessa används i liten omfattning, kan individens inflytande på sikt bli relativt begränsat. Det omvända inträffar om en individ har relativt få avkommor som i stället används flitigt.

Observera att rekommendationen från 2025 gäller även för tikar. En tik får maximalt ha 4 kullar under sin livstid.

För den svenska populationen är utbyte av hundar från andra länder viktigt. Särskilt viktigt är att identifiera hundar som kan bidra till genetisk variation och som är mindre i släkt än genomsnittet för den svenska populationen. Hundarna som kan bidra finns, svårigheten är att lokalisera dem. För det krävs avelsprogram med möjlighet till släktskapsanalyser tillbaka till starhundarna (founders).

Information från länder inom ISIC-samarbetet

Genomsnittlig kullstorlek inom det internationella samarbetet (ISIC)

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Danmark	4,3	4,5	4,0	4,9	4,5	4,7	4,7	4,6	4,9	4,95
Finland	4,6	4,0	4,8	4,0	4,6	4,5	4,4	4,5	4,6	4,2
Nederländerna	5,3	5,2	4,2	5,0	4,6	5,2	5,2	4,9	5,2	5,3
Island	4,5	4,7	4,6	4,6	4,4	4,5	5,0	4,9	4,5	4,9
Norge	5,3	4,4	4,2	3,8	5,0	3,8	3,4	3,3	4,1	4,4
Schweiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sverige	4,5	4,6	4,6	4,3	4,2	4,8	4,3	4,6	4,2	4,8
Tyskland	5,1	4,7	5,1	5,5	5,2	4,1	4,4	4,7	4,6	4,6
USA	4,2	4,3	4,0	4,8	4,1	4,4	3,9	4,2	4,3	4,4
Österrike	-	6,5	2,6	5,5	5,0	4,0	4,4	4,5	4,4	4,6
Frankrike	4,7	5,0	4,7	5,4	5,0	5,0	5,6	5,0	5,3	4,8

Källa: Ländernas rapporter till ISIC 2023 www.icelanddog.org

Genomsnittlig inavelsökning beräknad på 5 generationer

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Danmark	0,6 %	1,0 %	0,4 %	0,5 %	0,7 %	1,1 %	1,0 %	0,8 %	0,4 %	1,1 %
Finland	0,5 %	0,8 %	0,6 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	1,0 %	0,9 %	0,9 %	1,07 %
Nederländerna	-	1,2 %	1,7 %	1,3 %	1,3 %	-	-	-	-	-
Island	3,8 %	-	-	-	3,2 %	4,9 %	2,6 %	3,2 %	3,5 %	2,6 %
Norge	1,9 %	1,1 %	2,0 %	0,5 %	0,3 %	0,4 %	0,8 %	0,3 %	0,3 %	0,2 %
Schweiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sverige	2,0 %	1,4 %	1,0 %	1,0 %	0,6 %	1,0 %	1,0 %	1,4 %	1,0 %	0,9 %
Tyskland	0,9 %	1,0 %	2,7 %	1,6 %	0,9 %	1,3 %	0,8 %	0,9 %	0,7 %	2,1 %
USA	0,7 %	1,8 %	1,8 %	2,0 %	2,7 %	2,2 %	1,4 %	3,2 %	1,7 %	1,7 %
Österrike	-	-	1,4 %	5,5 %	0,4 %	7,3 %	1,2 %	0,7 %	0,6 %	0,3 %
Frankrike	-	-	-	0,6 %	1,1 %	-	-	-	-	-

Källa: Ländernas rapporter till ISIC-seminariet 2013, www.icelanddog.org

ISIC:s överenskommelse att redovisa inavelsökningen per generationer har gjorts av nästan alla länder. Nederländerna har sedan 2019 i samband med att samarbetet med Dogs Global ingicks endast redovisat mean kinshipvärden.

Det gemensamma målet är att minska inavelsökningen till maximalt 0,5% per generation.

Genomsnittliga mean kinshipvärden 2018 – 2023

År	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Island	-	-	23,0 %	23,23 %	23,33 %	-
USA	-	-	-	22,15 %	21,7 %	21,87 %
Norge	-	-	25,357 %	-	-	-
Finland	-	-	21,83 %	22,5 %	21,71 %	-
Sverige	-	22,59 %	22,58 %	22,64 %	22,50 %	22,42 %
Danmark	-	-	21,712 %	-	-	-
Tyskland	-	-	21,95 %	22,31 %	21,05 %	22,2 %
Nederländerna	-	21,13 %	20,83 %	20,72 %	19,5 %	20,45 %
Schweiz	-	-	21,67 %	21,60 %	22,26 %	-
Österrike	-	-	22,77 %	18,51 %	21,98 %	21,87 %
Frankrike	-	-	-	22,46 %	22,05 %	-
Belgien	-	-	17,96 %	21,16 %	21,0 %	-

Källa: Dogs Global

Långsiktiga mål

- Sträva mot att fler individer från olika familjer används i avel och att minst lika många hanar som tikar används i avel samtidigt. Särskilt viktigt är att använda äldre sunda och friska hanar som tidigare inte har använts i avel. Målet är att minst 20 hanar och 20 tikar går i avel samtidigt.
- Motverka takten av att förlora genetisk variation genom att hålla inavelsgraden under 2,5 %-nivån beräknad på fem generationer.
- Stäva mot att minska den genomsnittliga inavelsökningen till maximum 0,5 % per generation.
- Sträva mot att antalet barnbarn inte överstiger det dubbla antalet rekommenderade avkommor.
- Sträva mot en genomsnittlig kullstorlek kring 5 valpar per kull.
- På sikt behöver man sträva mot att ingen hanhund bör producera mer än 2 % av det totala antalet valpar under sin livstid. Det innebär högst 2 kullar alternativt 10 avkommor.

Kortsiktiga mål

- Sträva mot att antalet avkommor efter en enskild hane är högst 20 valpar eller 4 kullar under hanens tid som avelshund.
- Sträva mot obesläktade avelskombinationer. Rekommendationen är att avstå avelskombinationer där en och samma hund förekommer på båda sidor i föräldrarnas fem-generationsstamtavla.
- Sträva mot att hanar **under 5 år** endast får producera 10 valpar, alternativt 2 kullar. **Efter 5 års ålder** kan hanarna åter användas i avel för ytterligare 10 valpar, alternativt 2 kullar.
- Sträva mot att endast använda hanhund/tik i avel tidigast vid den ålder då hunden uppvisar en vuxen individs fysiska mognad och beteende. Den isländska fårhunden anses uppnå denna ålder när den är kring 3 års ålder.

Handlingsplaner

- SIFK skall sträva efter att nyttja verktyg och metoder som främjar avel av funktionsdugliga och mentalt, hälsosamma och exteriört sunda hundar utan att dränera rasen på genetisk variation.
- SIFK skall följa utvecklingen i rasen genom tillgång till officiella resultat gällande population, genetisk variation, mentalitet, vallning, hälsa och exteriör.
- SIFK:s avelskommitté skall erbjuda återkommande digitala träffar rörande avelsfrågor för ett fortsatt gott samarbete med uppfödare, hanhundsägare och avelsintresserade.
- SIFK skall bidra till att det internationella samarbetet Icelandic Sheepdog International Cooperation, ISIC, upprätthålls. Det internationella samarbetet är nödvändigt för att säkra rasens fortlevnad och med vikt på att motverka risken för ett snabbt förlorande av genetisk variation i rasens totala population i världen.

Funktionsegenskaper

Vallningsegenskaperna beskrivs i rasstandarden på följande sätt:

” Isländsk fårhund är en nordisk vallande spets.

Den isländska fårhunden och dess sätt att arbeta har anpassats efter terräng och lantbruksmetoder. Rasen blev en viktig hjälp för islänningarna i deras hårda kamp för att överleva under århundraden. Hundarna har varit outhärlig i arbetet med att valla gårdarnas djur och i de dagliga sysslorna.

Isländsk fårhund ska vara en härdig och smidig vallhund, som driver med skall. Den är en synnerligen användbar vallhund för att valla och flytta fårflockar och andra djurslag. ”

Stärka mentalitet samt vallnings- och gårdshundegenskaper

Den isländska fårhundens beteende (liksom f.ö. konstitution och utseende) är ett resultat av något som människor på Island format i ett alldeles bestämt syfte. Den isländska fårhunden är en gårds-/vakt- och vallhund. Den skall alltså kunna utföra två olika huvuduppgifter. Dels skall den vakta gården där den hör hemma, dels skall den bidra till att samla och förflytta djur d.v.s. valla på ett sådant sätt som behövs i det klimat och den terräng som Island erbjuder. De genetiska förutsättningarna är en viktig grund för hur väl en hund skall lyckas med att uppfylla sin husbondes önsknings. Miljön, dvs. de livsförutsättningar valpen ges under sin uppväxt och livstid, avgör sedan hur väl hundens förmåga tillvaratas.

Vad är gårdsegenskaper och vad är vallningsegenskaper?

Åtskilliga isländska fårhundsägare beskriver, båda nu och förr, att deras hundar jagar bort större fåglar (korpar och rovfåglar), harar, främmande katter och andra djur som inte hör hemma på hundens gård. Detta vaktande beteende, som är påtagligt inom rasen, stammar ur ett behov från bonden, att skydda nyfödda lamm under lamningstiden. För att lyckas skrämman inkräktarna på flykten använde hunden ofta sitt skall för att ge eftertryck åt sin handling. En annan vaktande uppgift var att hunden skulle fösa bort betande tamdjur (även det med skall om så krävdes) när de tog sig för att äta av grödorna i gårdens närhet. Det här beteendet är ett resultat av den isländska fårhundens vaktande uppgift, den ena av rasens båda arbetsuppgifter. Att fösa bort djur på detta vis skall inte blandas ihop med hundens vallande beteende. Vaktande har att göra med det revir som hunden har och som för den isländska fårhunden innebär att hålla gården ren från främmande djur. Intensiteten i vaktandet har med närheten till ”revirets centrum” och revirets storlek att göra. Ju närmare hus och gårdsplan desto intensivare vaktande. Det är också den vaktande egenskapen som hunden visar upp då främmande människor närmar sig gården,

dock på ett något annorlunda vis. Den intensitet som hunden visar då det gäller att fösa bort djur skall inte vara lika tydlig då det gäller människor.

Det finns några viktiga ord i rasstandarderna. *"...välkomnar entusiastiskt besökare utan att visa aggressivitet..."* Det innebär att den isländska fårhunden möter främmande människor som kommer till gården, ofta i full fart och skällande. Den får dock inte ta till brösttoner genom att hotfullt morra eller bita för att fösa bort människor. Ett sådant beteende är otypiskt för en isländsk fårhund.

Det finns inget självklart samband mellan en tamdjursjagande hund och en god vallhund. Visserligen måste hunden visa intresse för djuren men det räcker inte att den jagar dem planlöst, inte ens om terrängen och fårens beteende skulle bidra till att hunden lyckas samla djuren. Det krävs lite fler genetiskt betingade anlag än att förfölja djur för att lyckas som god vallhund.

En viktig faktor för att ha framgång i vallandet, är att hunden skall visa intresse för att samla och driva alla djur i en flock. En annan faktor handlar om att driva flocken eller enskilda djur i förhållande till något, att balansera flocken. Det kan vara i förhållande till föraren, till gården, till resten av flocken. Beträffande båda dessa faktorer krävs att hunden har en slags överblick av situationen. Att den har förmåga att sortera flera inkommande signaler på en gång och att värdera vilken adekvat handling som en situation bör följas av. Signalerna handlar dels om dem som kommer från de vallade djuren, dels om den kommunikation som kan behövas mellan hund och förare. För detta krävs att hunden är kommunicerbar, har samarbetsförmåga och intresserad av att vara sin ägare till lags.

En vallande isländsk fårhund behöver sin uppmärksamhet och energi, sitt mod och sin självständighet i arbetet med får. Den behöver också vara mentalt balanserad, kommunikativ (dresserbar) och terrängmedveten. Då kan den förflytta djur på ett tids- och energisparande sätt och låta bli att i onödan stressa djur som vallas. En överilad handling av en hyperstressad hund kan resultera i att en bonde förlorar några av sina djur, över en bergskant eller ner i en strid forsande flod.

Vallanlagstest

Ett säkert hjälpmedel för att bevara den isländska fårhundens mentala egenskaper för dess ursprungliga egenskaper/arbetsuppgifter, är att testa just de ursprungliga egenskaper som hunden använts till. Om man inte tar hänsyn till detta, kan typiska mentala egenskaper gå förlorade.

Vallningsbeteende/vallningsarbete skall ses mot bakgrund av huruvida det kan bedömas som praktiskt användbart för bonden/fårägaren (även om önskemål/behov/förutsättning kan variera) för att vara verkligt användbara.

Vallningsegenskaper är inget statistiskt beteende som hundar automatiskt nedärver för att de är vallhundar. En del saker går att träna in men vallningsegenskaper är mycket en fråga om flera samverkande anlag. Vallning är ett sammansatt beteende och för att kunna uttala sig om hunden har användbara vallningsanlag måste just dessa testas, direkt på en djurflock. De egenskapsmässiga förutsättningar som krävs för ett användbart vallningsarbete är; intresse för djuren/koncentrationsförmåga, tryck/pondus och balans samt samarbete med förare.

Nuläge

Svenska Isländsk Fårhundklubben använde under många år Specialklubben för Västgötaspets vallanlagsbeskrivning. Från år 2015 införde SIFK en egen vallanlagsbeskrivning som användes fram till att klubben 2018 införde Svenska Kroppsvallarklubben (SvKV) officiella vallanlagstest, **NHAT-TS** (FCI:s Natural Herding Aptitud Test Traditional Style). Det nya vallanlagstestet består av två delar, en social del och en vallningsdel. För att få göra vallningsdelen måste hunden först bli godkänt på den sociala delen.

Vill man gå vidare arrangerar SvKV också ett officiellt vallarbetsprov, **HWT-TS** (FCI:s Herding Working Test – Traditional Style). För att få starta på ett vallarbetsprov krävs en rejält vallnings-tränad hund.

Tävlingsformen är vallprov, **IHT 1 – 3** (FCI:s International Herding Trial - Traditional Style, nivå 1 - 3). För att få tävla i IHT 1 – 3 behöver hunden ha gjort ett vallarbetsprov.

Antal deltagande hundar på vallanlagstest, vallarbetsprov och vallprov 2015 – 2024

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vallanlagstest (NHAT)	-	-	-	6	9	6	13	24	20	19
Vallarbetsprov (HWT)	-	-	-	-	2	4	3	4	0	3
Vallprov (IHT 1–3)	-	-	-	-	-	2	2	6	3	6
Vallanlagsbeskrivning, inofficiell	28	28	13	4	-	-	-	-	-	-

Källa: SKK:s Hunddata och www.islandshunden.se www.icelanddog.org

Långsiktiga mål

- Svenska Isländsk Fårhundklubben skall uppmuntra och skapa intresse för vallning samt sprida kunskap om vallning med isländsk fårhund.
- Sprida intresse och kunskap om FCI:s officiella vallanlagsbeskrivning NHAT-TS (Natural Herding Aptitud Test Traditional Style).
- Verka för att nå ett statistiskt underlag på 500 officiellt anlagsbeskrivna hundar.
- Sammanställa protokoll för att kartlägga den isländska fårhundens vallanlag för att lokalisera hundar med goda vallanlag.

Kortsiktiga mål

- Verka för att nå ett statistiskt underlag på 200 officiellt vallanlagsbeskrivna beskrivna hundar.

Handlingsplaner

- SIFK skall verka för att arrangera digitala träffar, kursverksamhet och tränings-tillfällen inom vallning.
- SIFK skall verka för att arrangera vallanlagstestet, FCI:s NHAT-TS.
- SIFK skall verka för hundägare ska delta på vallarbetsprov (HWT- TS) och vallprov (IHT 1 - 3).
- SIFK skall verka för att samverka med Svenska Kroppsvallarklubben (SvKV) och följa utvecklingen inom vallning.
- Hundägare och uppfödare rekommenderas att vallanlagsbeskriva sina hundar företrädesvis i åldern 9 - 24 månader. Hund som vallanlagsbeskrivs skall vara minst nio månader gammal. Ingen övre åldersgräns finns.

Vardagsmentalitet

Rasstandarden beskriver hundens mentalitet på följande sätt:

” Det rastypiska temperamentet är självsäkert och livligt. Uttrycket skall vara vänligt och milt, intelligent och glatt. Det ligger i den isländska fårhundens natur att vara mycket alert och den välkomnar entusiastiskt besökare utan att visa aggressivitet. Rasen är gladlynt, vänlig, nyfiken, lekfull och självsäker med ett milt temperament. ”

Mentalbeskrivningar, BPH och MH

Svenska Isländsk Fårhundklubben har beslutat att använda sig av Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund (BPH) och Mentalbeskrivning Hund (MH) för att utvärdera den isländska fårhundens mentalitet.

Mentalbeskrivning ger förutsättning för en god uppföljning av hundars mentalitet. Genom att så många hundar som möjligt från olika familjer beskrivs kan mentala förändringar i rasen uppmärksammas. Detta är ett ansvar som varje hunduppfödare och hundägare skall vara medveten om.

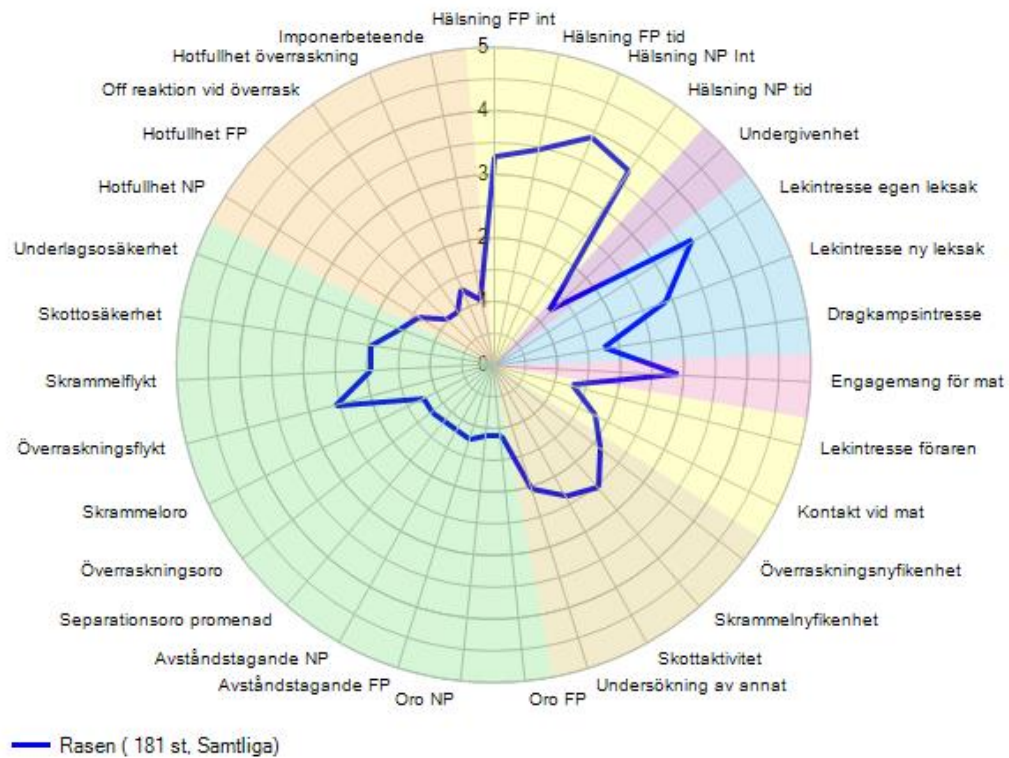
Nuläge

Beteende- och personlighetsbeskrivning Hund, BPH

Beteende- och personlighetsbeskrivning Hund (BPH), 2015 – 2023

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal födda	69	55	78	59	100	90	144	88	114
Antal starter	17	15	12	13	12	18	37	8	4
Varav genomförda	17	15	12	13	12	18	37	8	4
Med skott	15	15	11	13	12	18	37	8	4
varav – hanar	8	7	4	4	3	8	18	3	2
– tikar	7	8	7	9	9	10	19	5	2
Utan skott	2	-	1	-	-	-	-	-	-
varav – hanar	1	-	1	-	-	-	-	-	-
– tikar	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avstår skott	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beskrivaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Källa. SKK:s Avelsdata

Moment	Rasmedelvärde
Hälsning FP int	3,3
Hälsning FP tid	3,5
Hälsning NP int	3,9
Hälsning NP tid	3,7
Undergivenhet	1,2
Lekintresse egen leksak	3,7
Lekintresse ny leksak	2,9
Dragkampsintresse	1,8
Engagemang för mat	2,9
Lekintresse föraren	1,3
Kontakt vid mat	1,8
Överraskningsnyfikenhet	2,1
Skrammelnyfikenhet	2,5
Skottaktivitet	2,4
Undersökning av annat	2,0

Källa: SKK:s Avelsdata

Moment	Rasmedelvärde
Oro FP	1,1
Oro NP	1,1
Avståndstagande FP	1,2
Avståndstagande NP	1,2
Separationsoro promenad	1,2
Överraskningsoro	1,2
Skrammeloro	1,2
Överraskningsflykt	2,6
Skrammelflykt	1,9
Skottosäkerhet	2,0
Underlagsosäkerhet	1,6
Hotfullhet NP	1,4
Hotfullhet FP	1,0
Off reaktion vid överraskning	1,0
Hotfullhet överraskning	1,3
Imponerbeteende	1,0

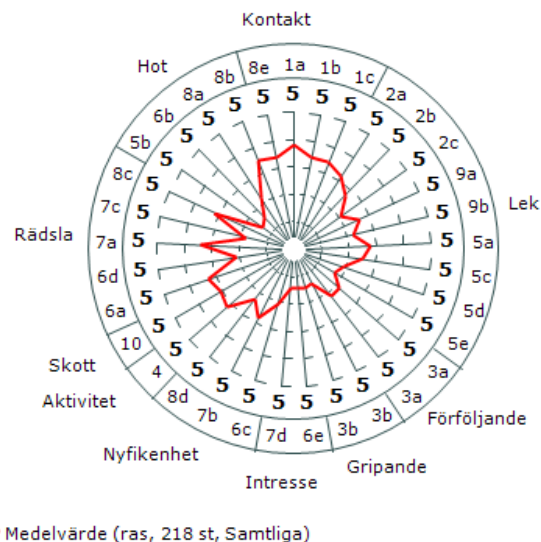
Mentalbeskrivning Hund, MH

Mentalbeskrivning Hund (MH), 2001 – 2021

Årtal	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal födda	82	54	81	61	69	55	78	59	100	90	144
Känd mental status	7	7	1	-	2	1	2	1	1	2	3
varav – hanar	4	3	-	-	2	-	1	1	1	2	3
– tikar	3	4	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Beskrivaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avbryter	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ägaren avstår skott	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Källa: SKK:s Avelsdata

Faktiska värden

Kod	Beskrivning	Medel
1a	Kontakt hälsning	3,8
1b	Kontakt samarbete	3,4
1c	Kontakt hantering	3,4
2a	Lek 1 leklust	3,2
2b	Lek 1 gripande	2,7
2c	Lek 1 grip/dragkamp	2,1
3a1	Förföljande	2,2
3a2	Förföljande	2,2
3b1	Gripande	1,4
3b2	Gripande	1,5
4	Aktivitet	3,2
5a	Avstånd lek intresse	2,8
5b	Avstånd lek hot/aggr	1,4
5c	Avstånd lek nyfiken	2,5
5d	Avstånd lek leklust	1,9
5e	Avstånd lek samarbete	1,7

Källa: SKK:s Avelsdata

Kod	Beskrivning	Medel
6a	Överreaktion rädsla	3,3
6b	Överreaktion hot/aggr	1,6
6c	Överreaktion nyfikenhet	2,1
6d	Överreaktion kv. rädsla	2,1
6e	Överreaktion kv. intresse	1,4
7a	Ljud rädsla	3,4
7b	Ljud nyfikenhet	2,8
7c	Ljud kv. rädsla	1,8
7d	Ljud kv. intresse	1,4
8a	Spöken hot/aggr	2,2
8b	Spöken kontroll	3,5
8c	Spöken rädsla	3,2
8d	Spöken nyfikenhet	2,3
8e	Spöken kontakt	3,4
9a	Lek 2 leklust	2,6
9b	Lek 2 gripande	2,2
10	Skott	3,1

Långsiktiga mål

- Verka för att nå ett statistiskt underlag på 500 BPH-beskrivna hundar.

Kortsiktiga mål

- Verka för att nå ett statistiskt underlag på 200 BPH-beskrivna hundar i syfte att uppfylla SKK:s krav för en 200-analys av rasens mentalitet.

Handlingsplaner

Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund/Mentalbeskrivning Hund

- Svenska Isländsk Fårhundklubben skall verka för att skapa intresse för Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund (BPH) och Mentalbeskrivning Hund (MH).
- Hundägare och uppfödare rekommenderas att mentalbeskriva sina hundar företrädesvis i åldern 12 - 24 månader. Hund som mentalbeskrivs skall vara minst tolv månader gammal. Ingen övre åldersgräns finns.

Hälsa

Generell beskrivning av helhetsituationen i rasen

Hälsostatusen i rasen är mycket god. Det kan bekräftas genom Agrias Dog Breed Profiles uppdatering 2006 – 2011, 2011 – 2016 samt den senaste 2016 – 2021. Statistiken bygger på relativt få hundar jämfört med alla raser men det ger ändå en indikation på hälsoläget i rasen.

Höftledsdysplasi (HD)

Höftledsdysplasi är en felaktig utveckling av höftleden som består av en lårbenskula och en höftledsskål. En orsak kan också vara slappa ledband som gör att lårbenskulan inte hålls på plats som den ska. Felaktigheterna leder till rubbningar under hundens uppväxttid och resulterar i att lårbenskulan inte passar in i höftledsskålen. Stödet blir otillräckligt och leden ostabil. Instabiliteten i höftleden vid dysplasi leder till broskförslitning och benpålagringar. Lårbenshuvudet blir också mer eller mindre deformerat, dels beroende på graden av dysplasi, dels på hundens kroppsvikt. Vissa hundar med lindrigare grad av HD behöver inte ha några smärtor och graden HD står inte alltid i proportion till den enskilda hundens problem och lidande.

Hos svenska hundraser uppskattas ärftligheten (heritabiliteten) ligga mellan 0,3 – 0,4 (30–40 %).

Frekvens

Andelen dysplaster för perioden 1985 – 1995 låg under 10 %.

De första grava dysplasterna inom rasen redovisades; D (1998) och E (1999). Att HD-resultaten skulle försämrats med ett ökat internationellt utbyte av hundar var att förvänta då situationen utanför Sverige var en annan. Ytterligare orsaker till fler anmärkningar och som påverkade resultaten kan även hänföras till bättre röntgenutrustning och förfinade avläsningsmetoder.

Bakgrunden till att Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar HD-röntgen är just att få situationen statistisk säkerställd.

Redovisning av HD 1985 – 2023, 10-årsperioder

Tidsperiod	Antal födda	Antal undersökta (%)	Antal dysplaster (%)	Antal HD C (%)	Antal HD D och HD E (%)
1985 – 1995	567		(<10 %)		
1996 – 2005	822	353 (42,94 %)	78 (22,10 %)	49 (14,48 %)	27 (7,65 %)
2006 – 2015	844	323 (38,27 %)	95 (29,41 %)	69 (21,36 %)	26 (8,05 %)
2016 – 2023	728	254 (34,89 %)	71 (28,06 %)	62 (24,5 %)	9 (3,56 %)

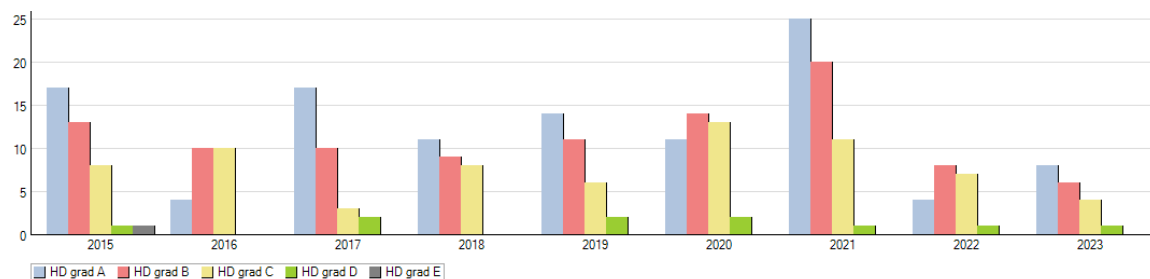
Källa: SKK:s Avelsdata

Nuläge - HD

HD-röntgenresultat, svenska hundar födda 2015 – 2023

Födelseår	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	17	4	17	11	14	11	25	4	8
HD grad B	13	10	10	9	11	14	20	8	7
HD grad C	8	10	3	8	6	13	11	7	4
HD grad D	1	-	2	-	2	2	1	1	1
HD grad E	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Antal undersökta (%)	40 st (57,9 %)	24 st (43,6 %)	32 st (41,0 %)	28 st (47,5 %)	33 st (33,0 %)	40 st (44,4 %)	57 st (39,58 %)	20 st (22,7 %)	20 st (17,5 %)
Snittålder för undersökning (mån)	27	21	22	18	21	20	18	20	14
Antal födda	69	55	78	59	100	90	144	88	114

Källa: SKK:s Avelsdata

Källa: SKK:s Avelsdata

HD-röntgade hundar i några länder inom ISIC-samarbetet

Island – röntgade hundar 2014 – 2023

Undersökningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	15	15	8	20	19	22	14	30	15	18
HD grad B	7	5	8	4	4	8	5	3	6	9
HD grad C	10	12	11	5	10	5	10	14	7	10
HD grad D	4	1	2	0	6	1	3	6	0	0
HD grad E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal undersökta	36	33	29	29	39	36	32	53	28	37

Källa: Islands rapport till ISIC seminariet 2024

Danmark - röntgade hundar 2014 – 2023

Undersökningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	36	32	39	39	45	27	27	26	27	23
HD grad B	14	15	21	20	17	13	20	26	35	23
HD grad C	6	7	12	11	9	7	24	29	35	21
HD grad D	4	2	5	7	4	13	9	10	12	5
HD grad E	1	0	1	4	0	1	1	1	4	0
Antal undersökta	61	56	78	81	75	61	81	92	113	72

Källa: Danmarks rapport till ISIC seminariet 2024

Finland – röntgade hundar 2014 – 2023

Undersökningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	15	22	15	15	12	14	31	12	26	24
HD grad B	22	17	17	16	17	12	16	12	25	15
HD grad C	8	11	4	8	5	14	5	16	18	19
HD grad D	4	5	3	2	3	2	2	4	3	5
HD grad E	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0
Antal undersökta	49	16	39	41	37	44	54	46	72	63

Källa: Finlands rapport till ISIC seminariet 2024

Norge – röntgade hundar 2014 – 2023

Undersökningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	13	8	3	4	3	7	9	1	6	8
HD grad B	8	6	8	6	7	11	13	9	10	14
HD grad C	3	3	6	4	7	11	5	3	10	10
HD grad D	1	2	6	3	2	2	5	4	2	4
HD grad E	1	1	0	0	0	1	0	0	1	0
Antal undersökta	26	20	22	22	18	32	32	17	29	36

Källa: Norges rapport till ISIC seminariet 2024

Nederländerna – röntgade hundar 2014 – 2023

Undersökningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	15	8	7	4	12	17	15	32	19	10
HD grad B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HD grad C	3	0	0	0	0	2	0	0	2	0
HD grad D	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0
HD grad E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal undersökta	18	8	7	4	12	19	17	32	22	10

Källa: Nederländernas rapport till ISIC seminariet 2024

Tyskland – röntgade hundar 2014 – 2023

Undersökningsår	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HD grad A	21	30	27	23	28	34	25	38	27	50
HD grad B	10	8	11	15	13	19	16	11	5	17
HD grad C	1	1	3	2	3	3	4	3	1	2
HD grad D	1	3	1	3	0	0	1	0	1	3
HD grad E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antal undersökta	33	42	42	43	44	56	46	52	46	72

Källa: Tysklands rapport till ISIC seminariet 2024

Katarakt

Katarakt eller grå starr är en grumling i ögats lins. Katarakt kan orsakas av många yttre och inre störningar i ögat. Ur avelssynpunkt är det bara medfött eller misstänkt ärftlig katarakt som är av intresse. Grumlingen kan omfatta hela linsen (total katarakt) eller delar av linsen. Sitter grumlingarna i de yttre delarna av linsen benämns det kortikal katarakt, i linsens inre delar nukleär katarakt och på linsens baksida för bakre polär katarakt.

Vissa kataraktformer har ett typiskt utseende och en karakteristisk debutålder och förekommer familjärt i vissa raser. Katarakt kan uppträda hos valpar, hos vuxna relativt unga hundar samt hos äldre (gamla) hundar. Katarakter som anses vara medfödda eller har uppstått före valpen uppnått sex veckors ålder benämns kongenital katarakt – medfödd katarakt. Katarakt kan i svårare fall leda till blindhet.

Katarakt hos äldre hundar är "naturlig" på grund av linsens åldrande. Skulle den uppträda hos yngre hundar kan den vara sjuklig och ärftligt betingad.

Frekvens

Det första fallet av total katarakt registrerades 1989. Samma år registrerades också det första fallet av partiell katarakt. Två nya anmärkningar registrerades 1992 då ytterligare ett fall av total katarakt och partiell katarakt registrerades.

Sedan den officiella registreringen av ögonlysningsresultat började har man fram till och med 2023 undersökt 761 av totalt 2 959 hundar. Av dessa har 22 hundar diagnostiserats med någon form av katarakt. Medräknat två hundar från 1989 blir det totalt 24 hundar. (Resultat före 1990 finns inte med i SKK:s avelsdata). Av dessa är åtta hundar diagnostiserad med ärftlig katarakt, tillsvarende 1,71 %, och 2 har bedömts som ej ärftliga och 1 hund med okänd genetisk betydelse. Från tiden med det gamla protokollet blev totalt tre hundar diagnostiserade med total katarakt, 5 med katarakt BP och 5 med katarakt ÖP.

Andelen katarakter, 10-årsperioder

Tidsperiod	Antal födda	Antal Undersökta	Andelen undersökta %	Antal katarakter	Andelen katarakter %
1990 – 1999	729	135	18,52 %	5	3,70 %
2000 – 2009	904	257	28,43 %	6	2,33 %
2010 – 2019	755	243	32,19 %	9	3,70 %
2020 – 2023	436	105	24,08 %	5	4,76 %
Totalt	2 824	740	26,2 %	25	3,38 %

Källa: SKK:s Avelsdata

Antal hundar med katarakt diagnoser, 10-årsperioder

Tidsperiod	Icke ärftlig katarakt	Katarakt total	Katarakt BP	Katarakt partiell	Övriga diagnoser	Antal UA	Antal födda
1990 – 1999	3	2	-	3	-	134	729
2000 – 2009	2	-	4	2	2	252	904
2010 – 2019	2	-	-	8	7	229	755
Totalt	7	2	4	13	9	615	2388

Källa: SKK:s Avelsdata

Antal hundar med kataraktdiagnoser, nya protokollet 2020 – 2023

Tidsperiod	Kongenital katarakt	Katarakt partiell främre	Katarakt partiell bakre	Katarakt partiell BPK	Katarakt partiell nukleus	Antal UA	Antal födda
2020 – 2023	1	1	1	1	-	101	436
Totalt	1	1	1	1	-	101	436

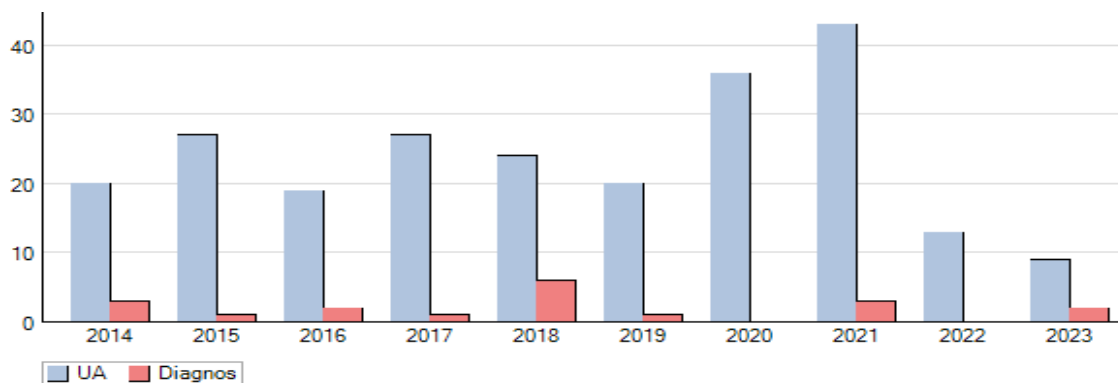
Källa: SKK:s Avelsdata

Nuläge - katarakt**Antal registrerade katarakter hos hundar födda 2014 – 2023**

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	20	27	19	27	24	20	36	43	13	9
Kongenital katarakt	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Katarakt partiell främre	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Katarakt partiell bakre	-	-	1	1	3	-	-	1	-	-
Katarakt partiell, BPK	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Katarakt, partiell nukleus	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Övriga diagnoser	3	1	-	-	1	1	-	-	-	1
Antal undersökta	23	28	21	28	28	21	36	45*	13	11
Antal födda	61	69	55	78	59	100	90	144	88	114

Källa: SKK:s Avelsdata

*En hund är diagnostiserad med två diagnoser

Källa: SKK:s Avelsdata

Ögonlysta hundar i några länder inom ISIC samarbetet**Island – ögonlysta hundar 2014 – 2023**

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	81	65	80	83	89	75	17	131	76	66
Ärftlig katarakt	1	2	3	1	4	0	2	4	1	1
Övriga diagnoser	5	7	14	7	12	15	3	18	10	8
Antal undersökta	87	74	97	91	105	90	22	153	87	75

Källa: Islands rapport till ISIC seminariet 2024

Danmark – ögonlysta hundar 2014 – 2023

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	64	52	49	47	41	42	40	36	27	31
Ärftlig katarakt	1	0	0	0	1	0	1	3	1	0
Övriga diagnoser	3	0	3	1	1	2	4	7	6	2
Antal undersökta	68	52	52	48	43	44	45	46	34	33

Källa: Danmarks rapport till ISIC seminariet 2024

Finland – ögonlysta hundar 2014 – 2023

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	47	73	48	52	63	72	57	59	66	72
Ärftlig katarakt	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1
Övriga diagnoser	0	3	4	5	7	8	4	4	5	5
Antal undersökta	48	76	53	58	70	80	61	64	71	79

Källa: Finlands rapport till ISIC seminariet 2024

Norge – Ögonlysta hundar 2014 – 2023

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	21	22	14	17	24	18	13	19	17	20
Ärftlig katarakt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Övriga diagnoser	4	0	3	0	0	0	0	1	1	1
Antal undersökta	25	22	17	17	24	18	13	20	18	21

Källa: Norges rapport till ISIC seminariet 2024

Nederländerna – Ögonlysta hundar 2014 – 2023

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	43	15	28	35	31	41	27	35	24	30
Ärftlig katarakt	1	0	2	0	0	0	1	1	0	0
Övriga diagnoser	8	2	1	1	1	3	2	1	1	3
Antal undersökta	52	17	31	36	32	44	30	37	25	33

Nederländernas rapport till ISIC seminariet 2024

Tyskland – ögonlysta hundar 2014 – 2023

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UA	46	61	57	46	53	47	58	49	70	64
Ärftlig katarakt	0	1	2	0	0	0	0	1	1	0
Övriga diagnoser	0	3	1	2	0	3	2	4	2	2
Antal undersökta	46	65	60	48	53	50	60	54	73	66

Källa: Tysklands rapport till seminariet 2024

Kryptorkism

Defekter i testiklarnas nervandring till pungen leder till att den ena eller båda testiklarna är belägna i ljumsken eller i bukålan. Resultatet från en hälsoenkät 1999 riktad till uppfödarna, visade att 11 % (28 av 250 hanar) var kryptorkida. En uppföljning gjordes 2003 och resultatet från denna undersökning visade att 16,7 % (43 av 258 hanar) var kryptorkida. Undersökningen omfattade 118 kullar med totalt 482 valpar.

En ny uppföljning gjordes i mars 2011 och ytterligare en 2013. Därefter har uppfödarna uppmuntrats att inrapportera sina kullar genom påminnelser på klubbens hemsida och i klubbtidningen, Islandshunden.

Den normala prevalensen för kryptorkism ligger kring 1–7 %. När insamlingen började visade det på en högre andel kryptorkism i rasen i förhållande till vad som anges vara normalt. Sedan 2005 har antalet redovisade kullar och andelen redovisat kryptorkism sjunkit. dock ligger nivån i den övre delen av vad som anses vara normalt i en hundras.

Arvsgången för kryptorkism är okänd. Den är komplicerad med många gener inblandade. Ytterligare en svårighet är att den kan hoppa över flera led innan den visar sig igen. Kryptorkism har en könsbegränsande egenskap, d v s egenskapen kommer endast till uttryck hos det ena könet, hos hanar. Anlag som styr kryptorkism behöver inte finnas på könskromosomerna vilket innebär att även tikar som inte uppvisar egenskapen kan nedärva anlaget till sina avkommor.

Arvbarheten (heritabiliteten) är 0,5 - 0,8 (50 % – 80 %).

Uppfödarnas redovisning av kryptorkism

Tidsperiod	Antal reg. (imp)	Antal hanar (imp)	Antal tikar (imp)	Antal kullar	Antal redovisade kullar (%)	Antal redovisade hanar	Antal redovisade tikar	Antal kryptorkida (%)
1985 – 1994	471	242	229	114	56 (49,1 %)	132	99	22 (16,7 %)
1995 – 2004	806 (2)	417 (1)	389 (1)	191	77 (40,3 %)	183	142	22 (12,0 %)
2005 – 2014	937 (50)	476 (16)	461 (34)	182	46 (25,8 %)	91	96	7 (7,7 %)
2015 – 2022	721 (44)	352 (18)	369 (26)	153	41 (26,8 %)	91	89	10 (10,9 %)
2023 – 2024	213 (10)	104 (3)	109 (7)	42	3	7	5	1 (14,3%)

Senast uppdaterat 2024-01-22. Antalet importer inom parentes redovisas från 2004

Långsiktiga mål

- Verka för att antalet HD-röntgade individer når upp till minimum 50 % av den svenska populationen.
- Möjligheten att göra en korrekt riskbedömning beträffande HD ökar avsevärt med antalet röntgade släktingar. Det är därför viktigt att inte bara avelsdjuren röntgas utan en så stor andel av rasen som möjligt.
- Verka för att antalet ögonlysta individer når upp till minimum 50 % av den svenska populationen.
- Möjligheten till att göra en korrekt bedömning gällande eventuell arvgång hos isländsk fårhund ökar med antalet ögonlysta hundar. Det är därför viktigt att inte bara avelsdjuren och släktingar ögonlyses utan en så stor slumpmässig vald andel av rasen som möjligt.
- Verka för att information om kryptorkism når uppfödare och hundägare.

Kortsiktiga mål

- Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar att HD-status är **A eller B** för hundar som skall användas i avel.
- Hundar med **HD-status C** tillåts användas i avel. Svenska Isländsk Fårhundklubben har beslutat göra denna öppning för att inte viktig genetisk variation i rasen skall gå förlorad. Vid avel med ett föräldradjur med HD-status C bör det andra föräldradjuret ha HD-status A.
- Svenska Isländsk Fårhundklubben rekommenderar att ögonlysningsresultatet är **"visar inga tecken på ärftlig sjukdom"** för hundar som skall användas i avel.

Handlingsplaner

- Presentera nya officiella resultat i varje nummer av tidningen, Islandshunden.
- Årligen redovisa utvärdering av klubbens rasanpassade avelstrategi på digitala uppfödar-träffar där uppfödare, hanhundsägare och medlemmar är välkomna.
- Följa utvecklingen internationellt och redovisa situationen på digitala uppfödarträffar och i tidningen, Islandshunden.
- Uppmuntra uppfödare att rapportera sina kull avseende kryptorkism till Svenska Isländsk Fårhundklubbens avelskommitté.

Exteriör

Nuläge

Proportioner

Den isländska fårhunden skall ha rejäl benstomme, vara uppenbart rektangulär, inte **kvadratisk** och framför allt inte lättbyggd och högställd.

Rektangulär kroppsform effektiviserar ett balanserat trav med motorn bak och grundar sig på de i rasstandarden beskrivna vinkelförhållandena. Proportionerna innebär normal benlängd. Ett balanserat kraftbesparande framåt drivande rörelseschema på lagoma vinklar, med centrering mot mittlinjen i ökat trav, skall eftersträvas och föredras framför allt längre steglängd, grundad på extremt utvecklade vinklar.

Lagom stor - ej tjock/mager

Både mycket små och stora hundar förekommer. De angivna idealmåtten 46 cm för hane och 42 cm för tik skall eftersträvas. En isländsk fårhund skall för sin brukbarhet vara i god muskulär kondition, varken tjock eller mager.

Benstomme

Alltför klen benstomme påverkar rastyp och helhet i hög utsträckning. Det påverkar även huvudena enligt nedan. Även om benstomme inte är särskilt nämnt i rasstandarden beskrivs hunden under flera rubriker på ett sätt så att detta tydligt framgår. Om man betänker rasens funktion som vallande spets, inte bara av får utan också av hästar och kor, framtonar bilden av en robust och rejält byggd hund. Rejäl benstomme bör därför premieras av domarna, inte motsatsen.

Huvud

Alltför långa, smala huvuden, svagt markerade stop samt utfyllda nospartier och/eller underkäkar, sammanfaller ofta med alltför klena benstommar. Det skall uppmärksammas vid exteriörbedömning och noteras i kritiken.

Alltför ljusa ögon samt för stora öron förekommer som anmärkningar vid exteriörbedömning. Ljusa ögon som ej harmoniserar med pälsfärg bör uppmärksammas. Notera att blå och gula ögon, som enskilt detaljfel är, enligt rasstandarderna är ett allvarligt fel.

Bakställ

Kohasighet och mycket utställda baktassar var mycket vanliga under rasens tidiga år. Genom uppmärksamhet från domare och medvetet arbete från uppfödare har situationen generellt förbättrats även om det fortfarande förekommer. Vi ser gärna att välställda bakben kommenteras och premieras särskilt i konkurrensbedömning, dock självklart aldrig framför önskad rastyp. Avseende vinklar finns en tendens i riktningen *”ju mer välvinklade med allt längre vägvinnande steg desto bättre”*. Detta är inte korrekt vare sig ur ett generellt spetshundperspektiv eller ur ett isländskt fårhundsperspektiv.

Fallande kors och lågt ansatt svans som ofta är öppen och t.o.m. av sabelkaraktär, är ett återkommande problem som bör poängteras särskilt. Sabelliknande svans förstör såväl helhet som rastyp och bör sannerligen påverka premiegraden vid typsättning.

Päls – dubbel, tät, kort/lång

Det är mer angeläget att vara observant på pälsens kvalitet än dess längd. Täckhåren måste dock vara så långa att de kan ligga *”som ett jämnt liggande taktegel”* över den täta underullen. Riskerna är annars att täckhåren står upp med felaktig öppen päls som resultat.

En del hundar saknar, även i bästa pälscondition, den underull som behövs för funktion i isländsk miljö. Islands klimat är inte polärt som norra Skandinavien där extremt låga temperaturer och torr luft är vanligt under vintern. Däremot skall pälsen vara anpassad till isländskt klimat. Den skall skydda den arbetande vakt- och vallhunden i kraftiga vindar, regn, snöglopp och dimma i temperaturer som varken är särskilt höga eller låga. En isländsk fårhund skall kunna simma över en strömmande isälv och ha en päls så att kylan inte tränger genom ullen och orsakar kramp under simturen. Den skall kunna skaka sig hyggligt torr efter sådana passager.

Vilken av de fyra grundfärgerna en hund har, bör man direkt kunna avgöra. Bedömningen av fläckiga hundar mot vit bakgrund kan vara svår eftersom vit inte anges bland grundfärgerna. Dock skall inte vitt utan de färgade fläckarna dominera. Om hunden uppfattas som dominerande vit, har den alltså för mycket vitt.

Avseende rasstandardens beskrivning av vitt har lett till att hundar med alltför mycket vitt på fel ställen av kroppen premieras högt. För mycket genetiskt vitt kan innebära en hälsofara till exempel genom ökad risk för dövhet. En forskningsrapport, redovisat vid Icelandic Sheepdog International Cooperation, ISIC:s seminarium i Finland år 2010 uppmärksammade deltagande klubb-representanter på detta.

Mantel eller sadel är fel bara om den är solitt svart eller chokladbrun och skall inte förväxlas med en päls som har svarta eller mörkbruna hårspetsar i form av mantel eller sadel.

Tassar och trampdynor

Den isländska terrängen består i vissa områden av hård och kärv lava som kräver samlade tassar och starka trampdynor. Eftersom oönskade flata och öppna tassar förekommer, liksom veka handlovar, vill vi gärna att tassar och handlovar uppmärksammas vid bedömning. Dubbla sporrar på bakbenen önskas även om de saknar betydelse ur funktionssynpunkt. I enstaka fall kan en

sporre vara en fullt utvecklad femte tå. Det är inte fel. Det är dock total avsaknad av sporrar på bakbenen.

Mentalitet vid exteriörbedömning

Den isländska fårhunden skall visa samarbetsvilja med sin förare och ha ett lugnt beteende mot övriga hundar i utställningsringen. Munterhet, vänlighet, nyfikenhet och mod skall kunna framgå även vid exteriörbedömning. Den isländska fårhunden är intresserad av att möta människor och signalerar ofta tydligt att så är fallet. En hund som då visar rädsla och/eller aggressivitet mot människor lever inte upp till standardens önskade temperament.

Vissa hundar visar ibland för hög stresskänslighet. Det kan ta sig olika uttryck på utställning. Några vill lämna ringen, medan andra gör utfall mot andra hundar och "går ur hand". Mycket av detta kan naturligtvis hänföras till fostran/miljöträning och märks främst hos omogna hanhundar. Ibland har dock beteendet djupare orsaker. Oavsett skälen, skall prissättningen avspegla sådant beteende. Aggressivt beteende skall bestraffas.

Kortsiktiga och långsiktiga mål

- Sträva efter en funktionell exteriör anpassad till hundens ursprung som gårds- och vallande spets hund med avseende på rastyp och funktionsbehov i förhållande till isländskt klimat och isländsk miljö.
- Helhetsintrycket skall ge bilden av en robust, härdig, livlig och kavat rektangulär spets något under medelstorlek.
- Målet med all uppfödning är att komma så nära rasstandardens ideal som möjligt.
- Uppfödare bör sträva efter att varje ny generation är bättre än sina föräldrar. För att nå detta mål ser vi ett behov av att särskilt uppmärksamma följande punkter:
 - **Proportioner** – tydligt rektangulär ej kvadratisk och/eller högställd.
 - **Benstomme** – välutvecklad, aldrig lättbyggd. Detsamma avseende huvud.
 - **Kors- och svansansättning** – ej brant kors, ej låg svansansättning, ej öppen svans och absolut inte sabelsvans.
 - **Päls och tassar** – anpassade efter isländskt klimat och isländsk terräng. Dubbel päls med täckhår av sådan längd att täckhåren utgör ett "skyddande tak" som ligger över en tät värmeisolerande underull. Samlade behårade tassar och välutvecklade trampdynor.
 - **Öron** – ej stora
 - **Ögonfärg** – notera att standarden särskilt anger blå och gula ögon som allvarligt fel.

Handlingsplaner - prioriteringar

För en fortsatt positiv utveckling har Svenska Isländsk Fårhundklubben utarbetat riktlinjer som stöd för avelsarbetet av isländsk fårhund med följande prioriteringar:

- Verka för att stärka mentalitet samt vallnings- och gårdshundsegenskaper för att bibehålla den rastypiska mentalitet som ligger till grund för rasens ändamål.
- Verka för en bred avelsbas ur släktskapssynpunkt.
- Motverka risker för att snabbt förlora genetisk variation genom att hålla inavelsgraden under 2,5 %-nivån beräknat på fem generationer.
- Verka för att minska den genomsnittliga inavelsökningen till maximum 0,5 % per generation.
- Motverka att hanar överanvänds i avel.
- Verka för en god hälsa som möjliggör ett långt liv.
- Verka för att avelsdjur är vuxna och utvärderade i enlighet med Svenska Isländsk Fårhund-klubbens rekommendationer innan de går i avel.

Handlingsplaner för rasklubben

- SIFK skall sträva efter att nyttja verktyg och metoder som främjar avel av funktionsdugliga och mentalt, hälsosamma och exteriört sunda hundar utan att dränera rasen på genetisk variation.
- SIFK:s avelskommitté skall erbjuda återkommande digitala träffar kring avelsfrågor för ett fortsatt nära samarbete mellan kommitté, uppfödare, hanhundsägare och avelsintresserade.
- SIFK skall bidra till det internationella samarbetet Icelandic Sheepdog International Cooperation (ISIC) upprätthålls. Det internationella samarbetet är nödvändigt för att säkra rasens fortlevnad och med särskilt vikt på att motverka risker för förlorad genetisk variation i rasens totala population i världen.
- Årligen utvärdera målen i SIFK:s rasanpassade avelsstrategi.

Källförteckning

Hundavel i teori och praktik 2013 – Sofia Malm, Åsa Lindholm och Helena Frögél.
Isländsk fårhund – Domarkompendium – Domarkonferensen 2022-10-01

SKK:s Avelsdata – www.hundar.skk.se/avelsdata/Initial.aspx

SKK:s Hunddata – www.hundar.skk.se/hunddata/

Icelandic Sheepdog International Cooperation, ISIC www.icelanddog.org

ISIC-ländernas årliga rapporter – www.icelanddog.org

Dogs Global – www.dogsglobal.com

Agria Breed Profile

Bilagor